

Ks. Jakub Kania, *Acies bene ordinata. Recepcja norm kanonicznych w nauczaniu i prowadzącej działalności arcybiskupa Damiana Zimonia (1985–2011)*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2026, ss. 416

Niedawno ukazała się publikacja książkowa poświęcona działalności (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Jest to pierwsza poważniejsza próba podsumowania działalności piętego ordynariusza diecezji katowickiej i pierwszego metropolity katowickiego. 25 marca 1992 r. papież Jan Paweł II ogłosił bullę *Totus Tuus Poloniae Populus*, na mocy której została utworzona metropolia katowicka (nazywana górnośląską). W jej skład obok archidiecezji katowickiej weszły diecezje: gliwicka i opolska. Pod względem kościelnym nowa metropolia objęła swoim zasięgiem polską część historycznego Górnego Śląska (z wyjątkiem Śląska Cieszyńskiego, który został włączony do diecezji bielsko-żywieckiej).

Autor książki próbuje ukazać funkcjonowanie (archi)diecezji katowickiej w okresie posługi (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Czyni to w pięciu rozdziałach, w których też została zaprezentowana w sposób syntetyczny historia diecezji katowickiej, a szczególnie jej część w okresie posługi (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Dlatego też autor przyjął konkretne ramy czasowe podane w tytule książki. Pierwsza data cezury czasowej wyznacza rozpoczęcie posługi biskupiej przez ks. dra Damiana Zimonia przez przyjęcie sakry biskupiej oraz jego ingres do Katedry Chrystusa Króla. Rok 2011, zamykający wskazaną w tytule cezurę czasową, jest wyznacznikiem momentu rezygnacji z funkcji arcybiskupa metropolity oraz przejścia na emeryturę.

Książkę otwiera przedmowa ks. Bartłomieja Kuźnika, który od 2007 r. pełni obowiązki kapelana arcybiskupa Damiana (obecnie jako arcybiskupa seniora). Autor w przedmowie wyjaśnia pierwszą część tytułu książki, czyli łaciński zwrot *Acies bene ordinata*. Jest to klasyczne sformułowanie oznaczające ład i dyscyplinę. Tym właśnie tropem poszedł też autor książki, który pokazuje w ten sposób uporządkowane funkcjonowanie diecezji i archidiecezji katowickiej w okresie posługi (arcy)biskupa Damiana Zimonia.

Także książka ks. Jakuba Kania jest pod tym względem uporządkowana. Publikację otwiera wykaz skrótów. Następnie mamy wstęp omawiający strukturę książki zawierającej pięć rozdziałów, w którym autor wyjaśnia w sposób zrozumiały sygnatury archiwaliów kościelnych, z których korzystał. Ks. Kania wskazuje tu najważniejsze źródła. Kluczowym są „Wiadomości Diecezjalne. Organ Urzędowy Kurii Diecezjalnej w Katowicach”¹. Oprócz tego są nimi: Kodeks Prawa Kanonicznego, Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej oraz inne dokumenty (rozporządzenia, instrukcje, regulaminy i statuty). Warto zwrócić też uwagę na fakt, że autor korzysta z materiałów dotąd niepublikowanych, ponieważ jeszcze są niedostępne dla badaczy.

Pierwszy rozdział zawiera trzy paragrafy, w których opisuje się funkcjonowanie diecezji katowickiej w okresie rządów biskupów: Augusta Hlonda, Arkadiusza Lisieckiego,

¹ Wiadomości Archidiecezjalne, 1993, 101 (zastosowałem zapis autora).

Stanisława Adamskiego oraz Herberta Bednorza. Tutaj cezurą czasową jest rok 1967, kiedy to miała miejsce śmierć biskupa Adamskiego. Wówczas biskup Bednorz został ostatecznie ordynariuszem diecezji katowickiej. W tym paragrafie ma miejsce przedstawienie sylwetek biskupów oraz ich działalności jako ordynariuszy diecezji katowickiej. Jedyne w przypadku biskupa Bednorza jest sporządzony rys biograficzny.

Więcej informacji na temat działalności biskupa Bednorza znajduje się w kolejnym paragrafie. Jako czwarty ordynariusz diecezji katowickiej bp Bednorz zwołał I Synod Diecezji Katowickiej, który odbył się w latach 1972–1975. Uchwały synodalne zostały wydane w książce *Wiara, modlitwa i życie w Kościele katowickim* (Katowice–Rzym 1976, 2012²). Z dalszej części tego paragrafu można się dowiedzieć o nauczaniu biskupa Bednorza i jego posłudze słowa. Szczególne znaczenie miały tutaj pielgrzymki stanowe do Piekar Śląskich. Podczas nich biskup katowicki bronił ludzi pracy przed wyzyskiem, dlatego też zyskał miano „biskupa robotników”. Oprócz tego popierał także wczesną Komunię Świętą oraz utworzył nowe parafie (według autora –125)², a w stanie wojennym powołał Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym.

Trzeci paragraf tego rozdziału został poświęcony (arcy)biskupowi Damianowi Zimoniowi. Paragraf ten ma cztery części. W pierwszej z nich dowiadujemy się o środowisku rodzinnym i życiu kapłańskim ks. Damiana Zimonia. Cezurą czasową tej części trzeciego paragrafu jest moment mianowania go ordynariuszem katowickim. Druga część została poświęcona nominacji i sakrze biskupiej piątego biskupa katowickiego. W trzeciej części dowiemy się o działalności biskupa Damiana Zimonia jako metropolity katowickiego, a w czwartej i jednocześnie ostatniej części mamy krótką informację o rezygnacji z obowiązków metropolity katowickiego i przejściu na emeryturę.

W drugim rozdziale autor przedstawia ustawy prawne dotyczące urzędu biskupa diecezjalnego. Zastanawia to, że rozdział ten odstaje objętościowo od pozostałych rozdziałów prezentowanej książki, ponieważ ma około 20 stron. Pozostałe bowiem rozdziały zawierają 40–50 stron, a pierwszy liczy nawet ponad 70 stron. Wynika to z faktu, że autor rozwija zagadnienia z tego rozdziału w kolejnych trzech częściach omawianej książki, gdzie odnosi to wszystko do działalności abpa Damiana Zimonia. Głównym źródłem tego rozdziału jest Kodeks Prawa Kanonicznego ze szczególnym uwzględnieniem paragrafów dotyczących władzy biskupa diecezjalnego, objęcia diecezji oraz obowiązków biskupa. Czwarty i piąty paragraf tego rozdziału dotyczy rezygnacji z urzędu biskupiego oraz pozycji prawnej metropolity.

Trzeci rozdział omawianej książki zawiera trzy paragrafy, a każdy z nich ma trzy punkty. Pierwszy paragraf porusza zagadnienie nauczania biskupa katowickiego, w tym listów pasterskich. Została tu podkreślona także rola biskupa Damiana Zimonia jako przewodniczącego Komisji Duszpasterstwa Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski (był nim w latach 1989–2006). Dowiadujemy się o ważnej roli apostołatu świeckich, a jedną z decyzji w tym zakresie było m.in. utworzenie Akcji Katolickiej w archidiecezji, co miało miejsce na mocy dekretu z 28 maja 1995 r. Oprócz tego (arcy)biskup zachęcał, m.in. do tworzenia kół trzeźwości oraz aktywizacji osób bezrobotnych także w parafiach. Był to jeden z przejawów troski (arcy)biskupa katowickiego o ubogich. Dlatego też można określić arcybiskupa Damiana jako „biskupa bezrobotnych”, o których opublikował dokument i książkę. Był to także jeden z najważniejszych tematów poruszanych przez niego podczas pielgrzymek stanowych do Piekar Śląskich.

Paragraf drugi jest poświęcony posłudze słowa (arcy)biskupa Damiana w ramach stałej formacji kapłanów. Przejawem tej działalności były listy, konferencje, homilie (podczas Mszy Krzyżma) oraz Dni Modlitw o uświęcenie duchowieństwa i rekolekcje dla

² Zob. omawiana książka, s. 78, przypis 774.

kapłanów. Kolejna część tego paragrafu dotyczy mediów diecezjalnych z „Gościem Niedzielnym” na czele. Autor przedstawia także Księgarnię św. Jacka oraz powstanie archidiecezjalnej rozgłośni radiowej (Radio eM). Trzecia część drugiego paragrafu dotyczy inicjatyw ekumenicznych na terenie (archi)diecezji katowickiej. Szczególne znaczenie miało z pewnością zwrócenie kościoła w Siemianowicach Śląskich prawowitym właścicielom (ewangelikom), mimo iż mieszkali tu siostry wizytki. Ostatecznie dla sióstr został przeznaczony nowy dom w Rybniku, gdzie są do dnia dzisiejszego.

Paragraf trzeci został poświęcony katechizacji w diecezji. Autor zwraca uwagę na element formacyjny, który dotyczy zarówno kapłanów uczących w szkołach, jak również katechetów świeckich. Oprócz tego (arcy)biskup Damian Zimoń zwrócił uwagę na ogólną formację nauczycieli oraz powstawanie szkół katolickich na terenie archidiecezji. W okresie posługi bpa Damiana Zimonia powstały takie szkoły, m.in. w Katowicach, Chorzowie, Siemianowicach Śląskich, Wodzisławiu Śląskim i Świętochłowicach-Zgodzie. Ostatnia z placówek jest prowadzona przez salezjanów. Oprócz tego w Rybniku działa zespół szkół (szkoła podstawowa i liceum ogólnokształcące) prowadzony przez siostry Urszulanki Unii Rzymskiej, a w Jastrzębiu Zdroju liceum ogólnokształcące prowadzą salezjanki. Ostatnią ze szkół katolickich powstałych w okresie posługi (arcy)biskupa Damiana Zimonia jest zespół szkół prowadzony przez pijarów w Katowicach-Piotrowicach. Placówka swoją działalność rozpoczęła w 2010 r.

Również rozdział czwarty zawiera trzy paragrafy. Pierwszy paragraf pod tytułem „Troska o uświęcenie diecezjan” ma na celu objaśnienie przepisów prawa kanonicznego, które odnoszą się do tego zagadnienia. Najważniejszym z nich jest odprawianie Mszy Świętej za diecezjan w każdą niedzielę przez biskupa ordynariusza. Oczywiście (arcy)biskup Damian Zimoń nie ograniczał się tylko do tego. Ważną rolę w tym zakresie odgrywały także działania (Archi)diecezjalnej Komisji Liturgicznej, Komisji do spraw Muzyki Sakralnej oraz dokumenty wydawane przez wspomniane komisje. (Arcy)biskup katowicki wydawał dokumenty dotyczące nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej, którzy po raz pierwszy w diecezji katowickiej zostali ustanowieni w 1990 r. Biskup katowicki wydawał także zezwolenia dla parafii na stałą adorację Najświętszego Sakramentu. Korzystał tu z własnego doświadczenia duszpasterskiego, ponieważ dzięki jego staraniom od 1977 r. taka adoracja ma miejsce w Kościele Niepokalanego Poczęcia NMP w Katowicach. W tej części autor opisuje także działalność Studium Organistowskiego w (archi)diecezji katowickiej.

W kolejnej części został poruszony temat budownictwa sakralnego w (archi)diecezji katowickiej oraz powstawania nowych parafii. W trzeciej części natomiast autor poświęcił uwagę zagadnieniu sakramentaliów i form kultu publicznego. Dowiemy się tu o zarządzeniach dotyczących pogrzebów, domów parafialnych, egzorcystach, odpustach jubileuszowych oraz pielgrzymkach. Szczególne znaczenie w życiu (archi)diecezji katowickiej mają pielgrzymki stanowe do Piekary Śląskich. Oprócz nich były propagowane pielgrzymki, m.in. do Pszowa i Jankowic Rybnickich. Autor też w tym miejscu przypomina o koronacjach obrazów (Piekary Śląskie, Pszów, Katowice-Bogucice i Turza Śląska) i figur Matki Bożej (Mikołów-Bujaków). Ważnym wydarzeniem w życiu archidiecezji była kanonizacja św. Jana Sarkandra (21 maja 1995 r.), która była owocem starań biskupów katowickich: Herberta Bednorza i Damiana Zimonia. 13 czerwca 1999 r. papież Jan Paweł II beatyfikował 108 męczenników II wojny światowej. W tym gronie znaleźli się także dwaj kapłani diecezji katowickiej: Józef Czempiel i Emil Szramek. (Arcy)biskup Damian Zimoń wydawał też dekrety, na mocy których powstawały kolejne sanktuaria (np.: św. Józefa w Rudzie Śląskiej, Matki Bożej z Lourdes w Rudzie Śląskiej-Kochłowicach, św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Rybniku-Chwałowicach).

W drugim paragrafie możemy dowiedzieć się o powołaniach na terenie diecezji katowickiej. Ważną rolę na tym polu odgrywa Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne, które znajduje się w Katowicach. Dlatego pierwsza część tego paragrafu jest poświęcona tej instytucji oraz jej funkcjonowaniu. Oprócz tego dowiadujemy się o inicjatywach (arcy)biskupa Zimonia dotyczących życia zakonnego w diecezji (m.in. o roku życia konsekrowanego, który miał miejsce w 2011 r.) oraz działalności misyjnej Kościoła katowickiego. Poza tym możemy się dowiedzieć o duszpasterstwie kapłanów, za które odpowiedzialni są ojciec duchowny kapłanów oraz delegaci do spraw formacji stałej, a na szczęblu dekanalnym – ojcowie duchowni. Ważną rolę w formacji kapłańskiej odgrywało dalsze kształcenie, które miało miejsce, m.in. w ramach Studium Pastoralnego powstałego w 1970 r., Eksternistycznego Studium Teologicznego KUL oraz Studium Katolickiej Nauki Społecznej. Wymienione instytucje funkcjonowały do 1998 r., kiedy to powstał Instytut Teologiczno-Pastoralny, będący zaczątkiem Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Śląskim. W tej części ks. Kania krótko opisuje także powstanie instytucji założonej z myślą o księżach chorych i starszych, którą jest utworzony w 1997 r. Dom Księży Emerytów św. Józefa w Katowicach.

Trzeci paragraf tego rozdziału opisuje duszpasterstwo specjalistyczne. Wyjątkową rolę odgrywa tu duszpasterstwo rodzin na szczęblu diecezjalnym i dekanalnym. Szczególnie ważnym wydarzeniem promującym życie rodzinne jest Metropolitalne Święto Rodziny, w ramach którego odbywają się Msze Święte z okazji jubileuszy małżeńskich, Pielgrzymka Mężczyzn do Piekar Śląskich oraz Dzień Matki. Wydarzenie kończy się Dniem Dziecka. Ważnym aspektem jest tu także duszpasterstwo młodzieży. W drugiej części możemy się dowiedzieć o rozwoju duszpasterstwa pracowników naukowych oraz ludzi pracy. Szczególne znaczenie mają tu obchody ku czci św. Barbary oraz uroczystości w rocznicę pacyfikacji kopalni „Wujek”. Oprócz tego w latach 1992–2016 odbywały się sympozja przed pielgrzymką mężczyzn do Piekar Śląskich. Autor książki wspomina też w tym miejscu o sympozjach organizowanych w Bibliotece Śląskiej w ramach współpracy z Górnośląskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk im. Walentego Roździeńskiego. Ważnym wydarzeniem integrującym środowisko akademickie była (i jest) Międzyuczelniana Inauguracja Roku Akademickiego, podczas której jest wręczana nagroda „Lux ex Silesia”, co ma miejsce od 1994 r. W ostatniej części tego paragrafu autor porusza problem duszpasterstwa chorych, starszych i niepełnosprawnych w archidiecezji, gdzie szczególną rolę odgrywa diecezjalna „Caritas” erygowana przez biskupa katowickiego 12 listopada 1989 r. Oprócz tego ważną funkcję w tej działalności pełnił Apostolstwo Chorych oraz duszpasterstwo głuchoniemych.

Ostatni rozdział książki nosi tytuł „Recepcja norm o posłudze rządzenia”. W pierwszym paragrafie tego rozdziału znajdziemy informacje o funkcjonowaniu Kurii Diecezjalnej (Metropolitalnej od 1992 r.), komisji i rad, Sądu Metropolitalnego, sieci parafialnej i dekanalnej oraz zmianach z tym związanych. Krótki fragment tej części został poświęcony bulli *Totus Tuus Poloniae Populus*, na mocy której została utworzona metropolia katowicka. Skutkiem ogłoszenia dokumentu był podział archidiecezji, w wyniku czego 13 dekanatów zostało włączonych do nowych diecezji: gliwickiej i bielsko-żywieckiej, co nie do końca podobało się arcybiskupowi³. W okresie posługi arcybiskupa Damiana Zimonia zostały utworzone kolejne dekanaty, dlatego też w momencie przejścia abpa Zimonia na emeryturę w archidiecezji było ich 34⁴. Powstały także nowe parafie w okresie posługi biskupiej Damiana Zimonia

³ Opinię arcybiskupa Damiana Zimonia na ten temat zob. omawiana książka, s. 233.

⁴ Obecnie jest ich 37, jest to efekt zmian wprowadzonych przez abp. Wiktora Skworca. 1 stycznia 2015 r. powstały trzy kolejne: Chorzów-Batory, Katowice-Piotrowice i Suszec.

W drugim paragrafie autor zajął się zagadnieniem dyscypliny kościelnej. Autor poruszył tu, m.in. takie zagadnienia, jak urlopy kapłańskie, obowiązek rezydencji w parafii, noszenie stroju duchownego czy też administrowanie parafią i jej dobrami. Poza tym arcybiskup reagował, kiedy dochodziło do włamań do kościołów. Dlatego też zwracał się w tej sprawie do komendanta wojewódzkiego Policji, „by patrole policyjne miały na uwadze również obiekty kościelne”. Po lekturze przypisu 213 na stronie 242 można odnieść wrażenie, że do takich incydentów dochodziło często. Oprócz tego arcybiskup katowicki reagował, kiedy dochodziło do nadużyć ze strony duchowej i podaje tu konkretne przypadki (Katarzyna Szymon, wydawnictwo „Vox Domini” z Mikołowa czy grupa raciborska). Druga część tego paragrafu dotyczy zagadnienia wizytacji kanonicznych w parafiach, które też są jednym z ważniejszych elementów posługi biskupiej. Trzecią część tego paragrafu ks. Kania poświęcił zagadnieniu powierzania kościelnych urzędów i powstawaniu rad duszpasterskich w parafiach.

Ostatni paragraf piątego rozdziału nosi tytuł „Reprezentowanie diecezji”. Autor porusza tu zagadnienia związane z wizytą *ad limina apostolorum* w okresie posługi biskupiej ks. Damiana Zimonia, omawia jego zaangażowanie w prace Konferencji Episkopatu Polski oraz relacje z władzami państwowymi. Damian Zimón jako biskup katowicki spotykał się bowiem wielokrotnie z przedstawicielami władz, na ich prośbę brał udział w mediacjach, m.in. ze strajkującymi w 1988 r. i w fabryce samochodów maolitrażowych w Tychach latem 1992 r. Okazją do spotkań z władzami państwowymi były także Msze za Ojczyznę odprowadzane m.in. 3 maja. Jednym z owoców współpracy z miejscowymi samorządami były też nadania patronów (m.in.: Chorzów – św. Florian, Ruda Śląska – św. Barbara, Żory – św. Filip i Jakub, Tychy – św. Krzysztof, Mikołów i Radzionków – św. Wojciech)⁵.

Ważną część książki stanowią także aneksy, których w sumie jest 22. Jedne są bardziej rozbudowane i składają się co najmniej z dwóch części (aneksy 3, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 19). Zastosowanie ich w prezentowanej pozycji jest uzasadnione, ponieważ dzięki nim otrzymujemy dopełnienie obrazu działalności (arcy)biskupa Damiana Zimonia w (archi)diecezji katowickiej. Mamy tu, m.in. wykazy listów pasterskich, orędzia i hasła pielgrzymek stanowych do Piekar Śląskich, wykaz księży (archi)diecezji katowickiej pracujących w innych krajach, kościoły i kaplice poświęcone przez (arcy)biskupa, instytucje diecezjalne (kuria, sąd biskupi, seminarium duchowne), struktura dekanalna w (archi)diecezji katowickiej oraz wizytacje kanoniczne w parafiach (archi)diecezji. W ostatnim aneksie znajduje się wykaz publikacji (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Znajdziemy w nim tytuły prac dyplomowych (magisterium i doktorat) i książki (których znalazłem osiem) oraz artykuły i wywiady powstałe przy różnych okazjach. Dlatego też w tekście autor zaznacza, że w tej części można znaleźć wiele informacji, o których pisze w omawianej pozycji. W tekście głównym udało się znaleźć w sumie 38 odnośników. Szczególnie sporo ich jest w rozdziałach 3, 4 i 5. Poza tym w pierwszym rozdziale można znaleźć odniesienie do aneksu 22, w którym znajduje się wykaz książek i artykułów (arcy)biskupa Damiana Zimonia.

Warto też wspomnieć o wkładce fotograficznej, która znajduje się w książce. Jest ona cennym uzupełnieniem treści tej pozycji. Wkładka jest podzielona na dwie części. Pierwsza część zawiera 16 fotografii, na których możemy zobaczyć przyszłego arcybiskupa jako maturzystę, kleryka, kapłana oraz przyjmującego sakrę biskupią. W drugiej części natomiast zostały zamieszczone 24 zdjęcia z posługi ks. Damiana Zimonia jako biskupa i arcybiskupa katowickiego. Autor korzystał ze zbiorów udostępnionych przez arcybiskupa oraz własnych. Na końcu książki natomiast znajduje się indeks osób oraz kanonów cytowanych przez autora

⁵ Więcej zob. s. 257-258.

Uważam, że omawiana pozycja może być bardzo interesującą lekturą, ponieważ jest to pierwsze szersze opracowanie poświęcone życiu i działalności arcybiskupa katowickiego Damiana Zimonia. Ks. Kania włożył bardzo dużo pracy w przygotowanie tej publikacji, co jest bardzo widoczne. Oczywiście autor nie ustrzegł się błędów i pomyłek zarówno w tekście głównym, jak też w aneksach zamieszczonych na końcu książki.

Na stronie 20 czytamy: „1 czerwca 1926 r. urzędy kurii przeniesiono do podarowanego administracji apostolskiej domu przy ul. Powstańców 39 w Katowicach”. Mam wątpliwości co do tego zdania, ponieważ z tego, co wiem, kolejna siedziba Kurii Biskupiej znajdowała się w budynku na rogu ulic Warszawskiej i Bankowej. Była to Willa Grundmana, która została wyburzona w 1973 r. Potwierdza to także arcybiskup Damian Zimonia w swoim wywiadzie rzece, w którym na ten temat czytamy: „Na początku bp Hlond (...) miał mieszkanie na rogu ulic Warszawskiej i Bankowej – tam, gdzie mieściła się pierwsza Kuria. Po tym budynku nie ma już śladu”⁶. Arcybiskup potwierdza więc, że siedziba kurii diecezjalnej mieściła się w dawnej Willi Grundmanna⁷.

Dopiero na początku 1936 r. (według informacji autora: 1 lutego) został oddany do użytku nowy gmach przy ul. Jordana⁸, gdzie siedziba kurii i jej agend mieści się do dzisiaj. Wspomniany budynek przy ul. Powstańców również należał do diecezji katowickiej od początków jej funkcjonowania. W późniejszych latach mieszkali tu księża profesorowie Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego i później też Wydziału Teologicznego UŚ.

Na stronie 85, przedstawiając życiorys arcybiskupa Zimonia, ks. Kania podaje, że uzyskał tytuł magistra teologii, ale nie ma tu informacji o tytule pracy oraz jej promotorze. Te informacje można znaleźć dopiero w aneksie 22. Mimo wszystko można było podać tytuł też w tym miejscu. Dla odmiany autor w tym miejscu podaje tytuł pracy licencjackiej, którego to tytułu nie ma w aneksie. W przypadku pracy doktorskiej natomiast autor podaje jej tytuł w tekście głównym i w aneksie (w dwóch miejscach, ponieważ praca doktorska arcybiskupa ukazała się w formie książkowej w 2008 r.).

W tekście na stronie 90 ks. Kania przyspieszył o kilka dni ogłoszenie bulli *Totus Tuus Poloniae Populus*, ponieważ podaje on, że została ogłoszona 19 marca 1992 r.⁹. W rzeczywistości miało to miejsce 25 marca tego r. Na stronie 144 błąd pojawił się w przypisie 218. Ks. Wincenty Mysior bowiem był redaktorem naczelnym „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” w latach 1981–1995 (a nie w latach 1991–1995, jak jest w przypisie).

Na stronie 185 czytamy: „Do czasu powstania Wydziału Teologicznego w Uniwersytecie Śląskim alumni odbywali studia teologiczne w ramach *Studium domesticum* w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym, które w latach 1924–2001 wykształciło największą liczbę śląskich teologów”. To zdanie dla mnie jest niejasne, ponieważ w okresie międzywojennym funkcjonował Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, który został zlikwidowany na mocy decyzji władz komunistycznych dopiero w 1954 r. Przez kilkadziesiąt lat faktycznie funkcjonowało wspomniane *studium domesticum*, ale w latach siedemdziesiątych powstał Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie, który w 1981 r. został przekształcony w Papieską Akademię Teologiczną (od 2010 r. jest to Uniwersytet Papieski Jana Pawła II). Na tej uczelni księża śląscy uzyskiwali stopnie naukowe

⁶ Cyt. za: *Ciągle tonę i chwytam Jezusa. Z abp. Damianem Zimoniem rozmawiają A. Petrowa-Wasilewicz i ks. J. Szymik*, Katowice 2002, s. 168.

⁷ O Willi Grundmana zob. G. Grzegorzek, M. Bulsa, B. Witaszczyk, *Domy i Gmachy Katowic*, t. 2, Katowice 2016, s. 20-21. Obecnie w miejscu tego budynku znajduje się siedziba Katowickiego Oddziału Narodowego Banku Polskiego.

⁸ Zob. omawiana książka, s. 58.

⁹ Wytluszczenia i podkreślenia zaznaczone w omówieniu książki są mojego autorstwa.

do momentu powstania Wydziału Teologicznego w Katowicach. Wspominam o tym tytułem doprecyzowania.

Na stronie 205 czytamy: „Wydarzeniem łączącym świat pracy i nauki były Sympozja Piekarskie. Pierwsze sympozjum zostało zorganizowane w 1991 r., w przeddzień dorocznej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców”. Otóż pierwsze sympozjum miało miejsce w roku 1992 i było poświęcone życiu i działalności ks. Jana Alojzego Ficka. Po raz ostatni sympozjum odbyło się w roku 2016, a jego tytuł brzmiał: „Miłosierdzie na peryferiach życia społecznego”¹⁰.

Na stronie 222 czytamy: „W 1997 r. kierowanie Wydziałem Finansowym przejął ks. Mirosław Piesiur”. Chodzi tutaj o rok objęcia funkcji ekonoma przez ks. Piesiurę, ponieważ pojawia się nieścisłość. Na stronie 220 bowiem autor podaje, że ks. Piesiura ekonomem był w latach 1998–2015. W zakończeniu, na s. 259 również jest podany rok 1998 jako rok objęcia tego obowiązku przez ks. Piesiurę. Tak więc jest pewna nieścisłość.

Kolejną uwagę mam do fragmentu na stronie 234. Wątpliwości budzi we mnie zdanie: „Niektóre istniejące dekanaty zostały podzielone i w ten sposób utworzono trzy nowe. W kolejnych latach przeprowadził reorganizację, tworząc dwa kolejne dekanaty: Łędziny i Łaziska”. Otóż według tego, co znajduje się w aneksie 18, arcybiskup Zimoń wydzielił łącznie cztery dekanaty. Oprócz wymienionych dekanatów Łędziny i Łaziska powstały jeszcze dwa (a nie trzy, jak jest w tekście). Były to utworzone w 1998 r. dekanaty: Jastrzębie Górne i Niedobczyce. Warto odnotować, że niektóre dekanaty zmieniły nazwę w okresie posługi (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Dawny dekanat leszczyński otrzymał nazwę Dębieńsko. Zostały również zmienione nazwy dwóch dekanatów rybnickich¹¹, dekanaty w Katowicach¹² oraz Tychach¹³.

Na stronie 237 wkradła się kolejna pomyłka, ponieważ czytamy, że „W dwóch przypadkach została dokonana zmiana tytułu parafii w związku z wybudowaniem nowego kościoła. W Gołkowicach zmieniono tytuł parafii ze Świętej Anny na Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Anny, a w Bełku – ze Świętej Marii Magdaleny na Świętego Jana Sarkandra”. Wszystko się zgadza, ale była jeszcze jedna zmiana tytułu parafii, której autor nie uwzględnił. Mam na myśli parafię Zmartwychwstania Pańskiego w Piekarach Śląskich, która od 2000 r. funkcjonuje jako parafia Świętej Rodziny. Dlatego mówię o trzech przypadkach tego typu.

Oprócz tego na s. 250 czytamy: „Arcybiskup Damian Zimoń dokonał powierzenia zakonnikom parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Mikołowie-Śmiłowicach, gdzie wcześniej istniało duszpasterstwo prowadzone przez salezjanów”. W rzeczywistości chodzi o zgromadzenie salwatorianów. Potwierdzenie tego znajdziemy na s. 249, gdzie autor wymienia parafie prowadzone przez zakonników. W tym miejscu jako duszpasterze parafii w Śmiłowicach są wymienieni salwatorianie, którzy posługują tu do dnia dzisiejszego.

¹⁰ Pełny tytuł tej konferencji brzmiał: „Ks. Jan Alojzy Fick i Piekary Śląskie w XIX wieku. Działalność religijno-społeczna ks. Jana Alojzego Ficka i rola Piekar jako centrum katolicyzmu społecznego na Górnym Śląsku w XIX wieku” – A. Wuwer, *Dorobek Piekarskich Sympozjów Naukowych w monografiach konferencyjnych (1992–2016)*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” t. 51 (2018), z. 1, s. 192-209; *Piekarskie sympozjum naukowe*, Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Górnym Śląsku, https://silesia.edu.pl/index.php/Piekarskie_Sympozjum_Naukowe [dostęp: 28.05.2026]. Tamże wykaz tematów sesji sympozjalnych uzupełniony przez ks. Damiana Bednarskiego i przeze mnie.

¹¹ Zmieniona została nazwa dekanatu Rybnik Centrum (obecnie Rybnik) oraz Rybnik Północ (obecnie jako Golejów).

¹² Katowice Centrum (obecnie Katowice Śródmieście, Katowice Południe (jako Katowice Pańewniki), Katowice Wschód (Katowice Bogucice) i Katowice Zachód (Katowice Załęże)

¹³ Tychy Południe (jako Tychy Nowe), Tychy Północ (obecnie Tychy Stare).

Ważną integralnie częścią książki są 22 aneksy. W większości są to zestawienia tabelaryczne, co można uznać za ważny plus. Także źródła podane w tabeli są ujęte w rubrykach, dzięki czemu nie ma długiego spisu pod każdą tabelą. W tabelach bowiem zostały umieszczone sygnatury akt oraz źródła (jeżeli było drukowane). Także zestawienia podsumowujące niektóre aneksy (aneks 1, 8, 20) są ujęte w tabelach. Dzięki temu materiał jest czytelniejszy i bardziej przejrzysty.

Także w tej części znalazły się małe pomyłki. W aneksie 7A na s. 281 taki błąd pojawił się przy ks. Rafale Larze, gdzie w rubryce „lata kapłaństwa” była wpisana cyfra 4, a rubryka „lat na misjach” podaje, że był 13 lat (powinno być odpowiednio 3 i 14). W rzeczywistości ks. Lar do Kazachstanu wyjechał w 2006 r., a powrócił w 2020¹⁴. Podobnie w aneksie 7B na s. 283 przy ks. Piotrze Marku powinno być zaznaczone „ekskardynowany”¹⁵.

Kolejny błąd pojawił się w aneksie 8 na s. 285, który dotyczy kościołów i kaplic poświęconych przez (arcy)biskupa Damiana Zimonia. W punkcie 6 czytamy, że Kościół NMP Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej znajduje się w Zabrzu-Zaborzu i mamy symbol (GL), oznaczający obecną przynależność do diecezji gliwickiej (GL). W rzeczywistości chodzi o miejscowość Zaborze, wieś w powiecie cieszyńskim i gminie Chybie. Parafia znajduje się w dekanacie strumieńskim. Tak więc w tym miejscu powinno znajdować się oznaczenie diecezji bielsko-żywieckiej (BŻ). Tak samo w podsumowaniu aneksu można było dać odnośnik do książki *Głosimy Chrystusa ukrzyżowanego. W 25. rocznicę sakry biskupiej metropolity katowickiego abp. Damiana Zimonia*¹⁶. Poza tym przy parafii Ducha Świętego w Wodzisławiu Śląskim w rubryce Źródło jest podana błędnie strona. Autor podaje: Schematyzm 2015, s. 610. Powinno być: Schematyzm 2015, s. 864.

Ostatnia uwaga do aneksów dotyczy ostatniego z nich, który zawiera wykaz publikacji (arcy)biskupa Damiana Zimonia. Bardzo dobrze, że autor sporządził taki aneks. Są tutaj wypisane książki (doliczyłem się ich ośmiu), artykuły, wywiady itp. Wykaz otwiera tytuł pracy proboszczowskiej, stąd też rozpoczyna się on od 1968 r. Poznajemy tu także tematy prac magisterskiej i doktorskiej oraz ich promotorów (odpowiednio: ks. prof. Władysław Piwowarski oraz ks. prof. Waław Schenk). Moja uwaga dotyczy dwóch spraw. Pierwsza z nich odnosi się do 2001 r., w którym arcybiskup ogłosił list „Kościół katolicki na Śląsku wobec bezrobocia”. Autor bowiem wskazał jedynie „Wiadomości Archidiecezjalne”. Otóż nakładem Wydziału Duszpasterskiego Kurii Metropolitalnej w Katowicach list ten ukazał się w ramach serii „Materiały Duszpasterskie” jako zeszyt nr 12¹⁷.

Zwraca uwagę też fakt, że autor wykracza przed wyznaczony przez siebie rok 1985. Dlatego powstaje pytanie, dlaczego aneks zamyka się na roku 2011? Wygląda to trochę tak, że wówczas skończyła się działalność pisarska arcybiskupa i po roku 2011 arcybiskup nic nie ogłosił drukiem. Trzeba zdawać sobie sprawę, że po przejściu na emeryturę arcybiskup był mniej aktywny, ale także po tym roku publikował. Z tego, co wiem, arcybiskup senior wygłosił referat podczas sympozjum w Piekarach Śląskich¹⁸. Ukazały się także

¹⁴ Zob. *Lar Rafał*, w: Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Górnym Śląsku, https://silesia.edu.pl/index.php/Lar_Rafa%C5%82 [dostęp 28.05.2026].

¹⁵ Zob. https://silesia.edu.pl/index.php/Duchowni_z_diecezji_katowickiej_na_plac%C3%B3wkach_w_Czechach [dostęp 28.05.2026].

¹⁶ Wykaz poświęconych kościołów zob. tamże, s. 50-57.

¹⁷ Seria redagowana wówczas przez księży Arkadiusza Wuwera oraz Piotra Kurzele.

¹⁸ Miało to miejsce w 2013 r. Referat pod tytułem *Świętowanie w życiu parafialnym przez uczestnictwo we Mszy Świętej na ziemiach polskich w XIX wieku* został opublikowany w książce *Świętowanie niedzieli w aspekcie społeczno-etycznym*, red. A. Wuwer, Katowice 2013.

dwie pozycje książkowe¹⁹ oraz jeszcze jeden wywiad rzeka²⁰. Być może powstały jeszcze jakieś artykuły lub inne publikacje.

Całość omawianej książki zamyka Bibliografia z mocno rozbudowaną częścią źródłową. Źródła ks. Kania dzieli na: ogólne, zbiory akt oraz opracowania. Ostatnia z tych części jest wyjątkowo skromna. Mogłoby być trochę więcej pozycji, choćby dlatego, że niektóre kazania arcybiskupa Damiana Zimonia zostały zamieszczone w książkach.

Szczególne znaczenie mogą mieć tu edycje źródłowe. W taki sposób zostały wydane dwie pozycje poświęcone pielgrzymkom stanowym do Piekar Śląskich. Autor co prawda odwołuje się do listów pasterskich, ale w aneksie 2 wymienia też przesłania i hasła pielgrzymkowe obu pielgrzymek stanowych. Odnośnik do obu opracowań mógłby pojawić się na s. 73, gdzie autor przywołuje przesłania bpa Bednorza, na stronie 117 (lub 135, 179) i/lub w aneksie 2 do przemówień arcybiskupa Damiana Zimonia²¹. Zwracam na to uwagę, ponieważ autor omawianej pozycji dotarł do książkowego wydania kazań patriotycznych²², które również ukazało się jako edycja źródeł. Dlaczego więc nie ma innych edycji źródeł wydanych w ramach serii „Źródła do Dziejów Kościoła Katolickiego na Górnym Śląsku”?

Poza tym w tej części bibliografii znajdziemy także dwa wywiady z arcybiskupem Damianem Zimoniem. Są tu również trzy książki będące zbiorami kazań, wystąpień i artykułów z „Wiadomości Archidiecezjalnych” informujący o nominacji nowego ordynariusza diecezji katowickiej. To z pewnością jest kwestia dyskusyjna, ale w tym wypadku umieściłbym wymienione pozycje w części źródłowej, dokładając dział np. „Pisma arcybiskupa Damiana Zimonia”.

Podsumowując swoją opinię, przyznam, że praca naprawdę jest wartościowa. Nie chcę moją recenzją umniejszać wielkości omawianej pozycji oraz trudu włożonego w jej powstanie. Błędy wyszczególnione przeze mnie mogą zwracać uwagę szczególnie osób, które opisują zagadnienia związane z archidiecezją katowicką. Tak samo nie umniejszałoby wartości tego dzieła umieszczenie większej liczby pozycji w części zwanej „opracowania”. Materiał źródłowy jest bowiem bardzo bogaty i sporo wnosi do historiografii związanej z (archi)diecezją katowicką.

Daniel Szlachta-Leja

¹⁹ D. Zimoń, *Rozważania ewangeliczne*, Katowice–Kraków 2013; tenże, *Ku wolności – patriotyzm*, Kraków 2016.

²⁰ *Zostawiam Wam moją nadzieję. Rozmowa z Aliną Petrową Wasilewicz i ks. Arkadiuszem Wuwerem*, Kraków 2017.

²¹ A. Wuwer, D. Szlachta, *Caritas et iustitia in re sociali. Przesłania społeczne biskupów katowickich podczas stanowych pielgrzymek mężczyzn do Piekar Śląskich (1966-2016)*, Katowice 2017, s. 87-170 (bp Bednorz), s. 171-296, 358-380 (abp Zimoń); tenże, *Mater et familiae advocata. Przesłania społeczne biskupów katowickich podczas stanowych pielgrzymek kobiet do Piekar Śląskich (1966-2016)*, Katowice 2017, s. 15-111 (bp Bednorz), s. 112-228, 277-278 (abp Zimoń)

²² A. Wuwer, *Deo et patriae. Patriotyzm w przepowiadaniu homilijnym biskupów katowickich (1989-2019)*, Katowice 2020.